

2. Лаппо В. В. «Теоретико-методичні засади формування духовних цінностей студентської молоді в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу». Дис... . Київ, 2018. 229 с.

3. Волкова Я. «Духовно-інтелектуальне навчання та виховання в Україні та в світі». Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті. Київ : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2019.

4. Дубасенюк О. А. «SPIRITUAL AND INTELLECTUAL DEVELOPMENT OF YOUTH IN UKRAINE: методологічні засади». Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті. Вип. 7. 2025.

5. Кікінежді О. М. Психологічний підхід до проблеми духовно-інтелектуального навчання молоді в умовах війни в Україні. Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті. ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023.

Abstract: the work considers the problem of spiritual and intellectual education of youth in the conditions of the 21st century, in particular the value-motivational component of this process. The influence of the information society, digitization and social networks on the formation of the worldview of a young person is analyzed. The role of philosophical reflection in the upbringing of a morally mature, critically thinking and spiritually responsible personality is determined. The need to integrate philosophy, ethics and spiritual practices into modern education as a factor in the formation of internal culture, integrity and a holistic worldview is emphasized.

Keywords: spiritual and intellectual education, values, youth, motivation, existentialism, morality, philosophy of education, information society.

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к.філос.н., ст. викладач
кафедри українознавства і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

РОЛЬ ТА ЦІННІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСВІТНІЙ ВИКЛИК В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

СТЕЛЬМАХ Софія, здобувачка вищої освіти

Спеціальність D3 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: у тезах розкрито цінність і значення громадянського суспільства в умовах сучасних освітніх викликів, посилених російсько-українською війною. Підкреслюється важливість формування активної громадянської позиції, критичного мислення, відповідальності та медіаграмотності в здобувачів освіти. В тезах наголошено на потребі розвитку емпатії, толерантності, поваги до прав людини та готовності до суспільної взаємодії. Громадянське суспільство сприяє вихованню стійкого громадянського суспільства, здатного протистояти інформаційним і соціальним тискам та брати участь у відбудові демократичної України.

Ключові слова: громадянське суспільство, критичне мислення, толерантність, медіаграмотність, демократія.

Сучасна освіта переживає період трансформації. Це зумовлено соціальними змінами та передусім довготривалою війною [2]. Орієнтація у суспільних науках, а саме у громадському суспільстві, є неабиякою важливою складовою інтегрованого суспільства [3]. Навчальна дисципліна «Громадянське суспільство» стає одним із ключових компонентів сучасної української освіти, оскільки спрямована на формування активної громадянської позиції, правової культури та здатності молоді брати участь у суспільному житті [6]. У воєнних умовах ця дисципліна набуває не просто академічного, а й стратегічного значення, оскільки саме вона передає цінності, потрібні для стійкості суспільства, єдності та захисту демократичних принципів [5].

Перед сучасними педагогами постає ключовий виклик: як виховати в молоді патріотизм, але при цьому не втратити об'єктивність, набуті стійкості до пропаганди та виховати критичне мислення з власною думкою [1]. Задача здобувачів освіти – засвоїти інструменти для самостійного аналізу, навчаючись відрізняти факти від маніпуляцій, навчитися діяти та вибудовувати гідне суспільство з прогресивними майбутнім [3].

Важливим аспектом є формування цінностей відповідального громадянства. Дисципліна вчить молодь принципам демократії, поваги до прав людини, толерантності, готовності до взаємодопомоги та участі у спільному вирішенні проблем [6]. Такі навички стають основою для побудови стійкого громадянського суспільства, у якому кожен громадянин відчуває свою роль та вплив [4].

Під час повномасштабного вторгнення цінним є навчитися співчуттю та емпатії. Це спостерігається у волонтерських організаціях, які забезпечили значну частину допомоги військовим, внутрішньо переміщеним особам, лікарням та громадам, що постраждали від бойових дій [4]. Це показало, що активність громадян може компенсувати слабкі місця державних інституцій і водночас посилити їхню спроможність [5].

Також ключовим моментом сучасності є толерантність. Освітній процес, у важкий період бойових дій та часткової роздробленості суспільства має виховувати повагу та толерантність до осіб, які жертвують своїм життям та

здоров'ям заради свободи країни [1]. Ми маємо навчитися правилам спілкування та етики стосовно постраждалих. Відсутність комунікаційних навичок можуть психологічно зашкодити людині, що пройшла через реалії війни [3].

Особливе значення дисципліна має також у сфері медіа та критичного мислення. В умовах інформаційної війни, поширення фейків і пропаганди молодь повинна вміти аналізувати інформацію та оцінювати її достовірність [1]. Дисципліна «Громадянське суспільство» сприяє розвитку цих якостей, що робить учнів більш стійкими до маніпуляцій [2].

Отже, навчальна дисципліна «Громадянське суспільство» є надзвичайно важливою складовою сучасної освіти, оскільки вибудовує у молоді активну громадянську позицію, відповідальність, критичне мислення та надихає брати участь в суспільному житті. У контексті російсько-української війни ця дисципліна набуває стратегічного значення: вона виховує солідарність, емпатію, толерантність, повагу до прав людини та демократичних цінностей. Освітній процес має бути спрямований на розвиток практичних навичок громадянської активності, медіаграмотності та соціальної відповідальності, що дозволяє студентам формувати стійке, свідоме і відповідальне суспільство. Таким чином, дисципліна «Громадянське суспільство» стає головним чинником виховання покоління, здатного до активної участі у розбудові майбутнього, демократичної України та протистояння сучасним викликам.

Список використаних джерел:

1. Громадянське суспільство в Україні: що це і чому воно важливе. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/> (дата звернення: 10.11.2025).
2. Міністерство освіти і науки України. Концепція розвитку громадянської освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 10.11.2025).
3. Національна академія педагогічних наук України. Громадянська освіта: навчальні матеріали. URL: <http://naps.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2025).
4. Центр громадянських ініціатив. Громадянське суспільство в умовах війни. URL: <https://www.civicua.org/> (дата звернення: 13.11.2025).
5. Український інститут національної пам'яті. Роль громадянського суспільства у розвитку демократії. URL: <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення: 13.11.2025).
6. Онкович Г. В., Борко Т. М., Білецький В. С. Школа медіаосвіти на Кінбурні як унікальний культурно-освітній проєкт // Причорномор'я: історико-

правовий, мовний, етнокультурний та релігійний виміри : збірник наукових праць. Вип. 10 / відп. ред. М. І. Михайлуца; упоряд.: О. Дзинглюк, К. Поткіна. Одеса : Олді+, 2025. 586 с. С. 356-365. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&Image_file_name=book/0018957.pdf&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=0

Annotation: the theses reveal the value and significance of civil society in the context of modern educational challenges intensified by the Russian-Ukrainian war. The importance of developing an active civic position, critical thinking, responsibility, and media literacy among learners is emphasized. The theses highlight the need to foster empathy, tolerance, respect for human rights, and readiness for civic interaction. Civil society contributes to shaping a resilient community capable of resisting informational and social pressures and participating in the reconstruction of a democratic Ukraine.

Keywords: civil society, critical thinking, tolerance, media literacy, democracy.

Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ХОЛІСТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

СУРІНА Ганна, к.філос.н.

ст. викладач кафедри українознавства і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У роботі розглянуто концептуальні засади філософії науки, засновані на принципі холізму (цілісності), такі, як системне мислення, інтердисциплінарність, контекстуальність, нелінійність і складність, етична та екологічна відповідальність, антиредукціонізм, епістемологічна плюральність.

Ключові слова: холізм, філософія науки, редукціонізм та антиредукціонізм, системність, нелінійність, інтердисциплінарність.

Холізм — філософський термін, який означає погляд на світ як єдине ціле, де окремі частини мають сенс лише як складові цілісності за формулою «ціле завжди більше, ніж сума його частин». Орієнтація на цілісність є провідною у холістичній філософії науки, оскільки її програмним гаслом є відхід від редукціоністських методів, що аналізують системи окремими частинами. Холістичний підхід наголошує на взаємопов'язаності, складності та єдності природних, соціальних і когнітивних систем.

Ключовими представниками ідеї холізму в науці є Фрітйоф Капра, Едгар Морен, Басараб Ніколеску, Кен Вілбер, Іван Цехмістро та ін. Кожен з цих